

UNIDAD NACIONAL DE PROTECCIÓN

El futuro
es de todos

Mininterior

**ABC jüpüla eewa juluu
jüpüna tü aimajiaka
wane wayuu otta
waima wayuu**

Tü ABC namüinjani na wayuu mülikana jutuma eirakünaou, jütüma tü ainra política, wayuu jupushuale, sociales otta humanitarias.

Jüchajaka jia jüküjüin jamüin jikerotia juluu tü programa jüpüla tü nojolüin jülatüin otta aimajia*, Jainjaka tü Unidad Nacional de Protección (UNP) **, junain anai main, maka Jain tü jüpülaka apajia pütchi, müinka jeijale jaimajününtü eka jüpüla nairüin jünain katoun naya, nojolin kapuin, otta anainjani.

Tü karaloutaka apünüin jipapa otta jukuipa. Tü palajanaka aküjüsü tü nachiküka na achuntaka ainmajüna. Tü jüchikijkeka jiataka tü wopuka jüpüla aimajüna, otta tü chiruwaka jia tü apünajatka namüin na akalijushikana.

*Tü programa jüpüla tü nojolüin jülatüin otta aimajia jia tü achajawaka akuaipa, ainnaka otta wopu jüpüla aimajünüin tü neka jüpüla ainnüin junain katouwa, nojolüin kapuin, otta anain na wayuukana, akujushi juluu tü decreto 1066 de 2015 (jiraja juluka tü palajanaka jünain tü ABC).

**Tü Unidad Nacional de Protección (UNP) jia wane entidad jüpüla anain na wayuu napushuale, jia tü akumajaka otta ainraka wane ainra kasa jüpüla aimajünüin na jümakana tü aluwatasü miouska.

1. Tü eeka jüpüla ainmajia jia tü ainnaka jütüma tü aluwatasü miouska, julupuna tü instituciones públicas, Jainüinjatüin tü aimajaka wanee wayuu mülian jutuma eirakuna ou. Tuya esü jüpüla nümünin wane wayuu otta waima wayuuirua.

2. Tü wopu jüpüla aimajia jia tü ainjushika jutuma wane wayuu otta waima wayuu, otta tü aluwatasü miouska jünainje nachuntuin tü aimajünaka otta jajättia.

A.

¿Jarali na ekana jüpülu nachuntuin ainmajüna?

Nayane eka jüpüla akalijünün juka tü ainajiaka jümüimka UNP, na wayuu ekana amana tü yaka joolu:

1) Juuluinjanain tü wayuukana eka jüpüla aimajünün.

- ✓ Jülaülayu tü grupos políticos otta tü nojotka napain eka eitanünin.
- ✓ Jülaülaya, jikishi tü kottirawaka jüpüla ainamaja tü kasa eka jüpüla Jainrüni wayuu o waima wayuu.
- ✓ Alaülashi.
- ✓ Jülaüla, jikishi tü kottirawa jutuma wayuu waima.
- ✓ Jülaüla, jikishi na wayuukana nojolikana alijunain.
- ✓ Jaakale na erajalikana.
- ✓ Aküjüshile naya jüchiki nojoluin oulanünin ainrünuin tü eka jüpüla Jainrüni wayuu otta tü Derecho Internacional Humanitario (DIH).
- ✓ Achajali pütchi otta aküjüli pütchi.
- ✓ Muliäkana jutuma nojoluin oulanünin nainrünuin tü eka jüpüla nainrüni otta tü DIH, eshii naaka na jülaülayukana, jikipü na wayuukana eipijushikana juluje mma otta na achuntakana noumain.
- ✓ Servidores públicos eeka ein otta epüin namana tü akumajaka, eitawa tü eeka jüpüla Jainrüni wayuu otta tü aanaka juluu tü mmaka jupushuale.
- ✓ Eeka servidorepuin público eeka ein otta epüin namana tü akumajaka, eitawa tü eeka jüpüla Jainrüni wayuu otta tü aanaka juluu tü mmaka jupushuale.

- ✓ Dirigentes del Movimiento 19 de Abril (M-19), tú Corriente de Renovación Socialista (CRS), tú Ejército Popular de Liberación (EPL), tú Partido Revolucionario de los Trabajadores (PRT), tú Movimiento Armado Quintín Lame (MAQL), tú Frente Francisco Garnica de la Coordinadora Guerrillera, tú Movimiento Independiente Revolucionario Comandos Armados (MIR), tú Milicias Populares del Pueblo y para el Pueblo, Milicias Independientes del valle de Aburrá otta Milicias Metropolitanas de la ciudad de Medellín, ekana juluu tü ashajawaka jüpüla anaa jumma tú gobierno nacional juluu tü juyaka 1994 otta 1998, otta alejakana jünain wayuuin anain.
- ✓ Jüpüyakana kasa otta profesionales forenses julule na wane achajawa jüchiki otta jukuaipa wane nojoluin ainjitnün tü eka jüpüla aitna otta DIH.
- ✓ Ekirajutnu juluu tü ekirajia ekaalirua juluu mma.
- ✓ Ekaa ayaatain jümüintü aluwatasü miouska, nojolin julujanain tü Procuraduría General de la Nación otta tú Fiscalía General de la Nación, nayakaní esü naimajia natajatü.
- ✓ Magistrados julukana Salas del Tribunal para la Paz otta na Fiscales jumuinka tú salas otta secciones otta chi Secretario Ejecutivo de la JEP.

2) Eiraküna ou* ekaa jüpüla nojolin anain jutuma

Tü eka jüpüla alatüin jia tü ein jüpüla julatüin jümün wayuu otta eikain. Tü jajapüin tü jujutuka jia türua.

***wane eirakja ou jia tü Jainraka wayuu otta jünain waimain ee müjülein jüpüla nojoluin katowein wayuu, mapuin, otta anain wane wayuuirua.**

Riesgo ordinario: jia tü eka jüpüla alatüin jumuin wayuu jünain tü nojoluka Jainrüin. Maka Jain: eere wane aluwaja juluu tü junajayaka nerü otta tü karuwarannuka einajirasü juma tü aimajutkalirua otta jittule wane wayuu jünain.

Riesgo extraordinario: jia tü alataka jümün wayuu junain tü kasa Jainraka.

Tüya apüsü wane aimajüna anasü minka tü alataka jiale:

- ✓ Jülatüle pümuin, püchonni, otta tü wayuu juluuka eere pia.
- ✓ Jeketüle jia.
- ✓ Shimuinre, anale jüküjia otta nojolule müinka Jain tü waneirua otta nojolule perülawain.
- ✓ Eirakünüle ou juka outunajanin naya, kapuinjanin otta nojolüinajni anain.

Riesgo extremo: jia kasa mioushataka, jeika jirajanamatüin, nojolüinjatü kamain.

3. Eiraküna ou jau tü ainnaka. Tü eka jüpüla ainmajia jümüinka tü UNP ainnusü muinka tü eirakaka ou juaninle tü nainraka jumün wayuu, akalija waneirüa.

Jukiaipaya 1:

Chi personero julukai municipio eirakünusu nou juka nümüin jupala wayuu juka juluu tü erejeriaka apanüsü tü nerü jupuluka wayuu.

Jau tü akujushika, **chi personero eirakunusu nou.**
chi personero eshii jüpüla nuchuntuin aimajüna jümüin tü UNP.

Jukuaiapaya 2:

Wanee wayuuirua mojulasü neirakün ou chi jülaülakai junta de acción comunal otta tü nüpüshika jau nerü, jiasa nojolüin kasapünaín jünain tü nainraka juluu eere nia.

Eere wane muinka Jain tü na wayuukana oinajani emuin tü Policía Nacional de Colombia otta eka müin Jain ee pejein.
Chi jülaülakai junta nojoshi jüpüla nuchuntuin ainmajana jümüin tü UNP.

Juluja pain:

Muinka ekirajüle pia otta piyatale juluu tú Instituto Nacional Penitenciario y Carcelario (INPEC), juntule muin eirakuna ou otta muinka molule pia pau, purutka jünain tü Secretaría de Educación otta INPEC. Chaya erajanerü tü pukuaipaka otta esü jüpüla jikajanüi jümüin tü UNP.

B. ■ ¿kasa tü jükuapaka tü wopu jüpüla aimajuna numuin wayuu otta wainma wayuu?

Wanaja jirakünün pou junain nojolüinjachin kattoin pia, kapuinjachin otta nojolin anain, pairüinjatka jia tü wopu jüpüla nainmajia wane wayuu. Muinka kottirale wane wayuu neirakünüle ou nainrüinjataka jia tü wopu jüpüla waima wayuu.

Tü akuaipaka eiyatüsü jupushuale tü piamsaka wopu. Pirajaa waneshiwai wopu otta painara chi jeijakai müin.

Jukuipa 1. Akotchija karalouta otta pütchi jüchiki

Pünata otta pukotchüja tü karaloutaka jüpüla achunta aimajüna.

Palajana achuntunaka:

Tü karaloutaka julusu tü página web jüminka UNP, paapa eka kentirain juma tü jüpünka aimajüna jeijaka pümuin:

Jümüin tü wopu aimajiaka wane wayuu:
www.unp.gov.co/atencion-al-ciudadano/formularios-de-solicitud-de-proteccion/formulario-de-solicitud-de-proteccion-individual/

Jümüin tü wopu ainajiaka waima wayuu:
www.unp.gov.co/atencion-al-ciudadano/formularios-de-solicitud-de-proteccion/formulario-de-solicitud-de-proteccion-colectiva

Otta eshi jüpüla jürütkain eere jipia tü UNP jüpüla jüsajüin tü karaloutaka ashajünajatka jüka ajapü otta esü puchuntuin kaaliwa namüin na ayatashikana juluu.

Kaluinjatü tü juchuntaka eere **datos personales otta contacto**, jüpüla na ayatashika juluu tü UNP ein jüpüla nenajüin pia otta tü püpüshikalirua.

Sooto pain püshajüin tü aalataka jünain anain. Pülaka püküjin tü jumaka tü asakirushika:

- ✓ ¿jaralü Jain müin eirakaka pou?
- ✓ ¿jamüsü Jain müin jirakünaka pou?
- ✓ ¿kasa Jain müin tü painraka jüpüla nojolüinjachin kattoin pia, nojolüinjachin warraitüin otta anain?

Tü pütchika kojutsu jüpüla tü UNP ein Jainrüin kasa jüpülapüna julatün kasa mojusu.

Jülüja pain:

Müinka juluu tü municipio otta ciudad nojolüe jipia UNP, eshi jüpüla jürütkain jünain tü Personería, Defensoría del Pueblo, alcaldía municipal otta gobernación, jüpüla jüntia jünain tü karaloutaka jüpüla achunta aimajüna.

Eshii jüpüla jenajüin juluu tü maliaka **01 8000 118 228** jüpüla na akalijulikan julukana UNP naluwatain jümüin tü karaloutakan emüin jiakana otta juluu correo electrónico eka jitain. Eshii jüpüla naküjin jümüin jamüin jushajia tü jülüka.

Achuntushi piamaka.

Wane karalouta eere jiyatüin jüka jakain pia wane wayuuirua eka jüpüla jaimajüin tü UNP. Muinka comunidad, colectivo otta grupo étnico jia, tü ashajushika Jainrünjatü aluwataska.

Eere kasa jüsakirein jüchiki tü achuntushika jenaja juluu tü maliaka **01 8000 118 228** otta jürütka eere jipia tü UNP.

Achuntunshi apünün.

Jiyakuaya juluu piemale jipapa tü cedula de ciudadanía (jüpüla aimaja wane wayuu) otta cedula de ciudadanía nümüinka chi jikishikai (jüpüla aimaja waima wayuu).

Achuntushi pienchi.

Tü akujushika (karalouta otta esü jüpula anükii) eere aküjünün tü eirakaka ou.

Jülüja pain, jüpüla einajtün wekerotüin juluu tü wopu aimajiaka, tü UNP jirajianjatü eere waya, wapüshi otta tü grupo étnico eere kasairua jümana maka Jain:

- ✓ Tü nachajaka jia nee nachajaka napushuale.
- ✓ Noutkajele jau wane kai otta nantüle junain tü nachajaka.
- ✓ Wanawale natapa, otta tü nekiruka.
- ✓ Atüjanüin au jalain naya juluu tü mmaka
- ✓ Jakale naya wane wayuuirua eka ein jüpüla naimajünün.

Akuipa 2. Aluwataya karalouta julumuin tü UNP

Paapa otta esü puluwatain julumuin tü UNP tü karalouta akujushika achikii iipüna, julupuna tü japayaka:

- **Emüinre:** tü UNP waima tü jipiaka eere japünün jünükii wayuu eere jüpüla pikajain tü karaloutaka. Muinka nojolüle juluu tü municipio otta ciudad tü jipiaka UNP, eshhi jüpüla jünün juluu tü Personería, Defensoría del Pueblo, alcaldía municipal otta gobernación. Akalijünena jia jünain aluwatawa tü karaloutaka.
- Eshii jüpüla juluwatain tü karaloutaka julupana tü eikajütka kasa emüin tü carrera 63 No. 14 – 97 chayaa Bogotá.
- **Virtual:** julupuna tü correo electrónico: correspondencia@unp.gov.co

Akuipa 3. Jirajaya tü kasa jeijaka

Wane ayatai juluu tü UNP eere tü jirajayaka tü achuntüshika, nirajain müinka:

- ✓ Müinka tü achuntushika kottule jia
- ✓ Muinka piakai otta tü püpüshika, kakaka pia otta tü grupo étnico jakale tü ekalirua jüpüla ainmajünün.
- ✓ Tü eirakia ou eere jünian tü painraka otta jainkaka püpüshii, eere pia otta grupo étnico kaluka pia.

- ✓ **Muinka tü pütchi matüjajüle au, chi erajashikai ashajajechi püma otta püpüshirua jüpüla aküjünajatuin tü pütchi jeijaka.**
- ✓ **Muinka jeijale jüpüshi tü karaloutaka nojolerü ein tü wopu jüpüla ainmaja.**

Akuipa 4. Eitaya wopu jüpüla ainmajia.

Jüpülatitaya tū wopuka, chi eerajashikai aashajajechi püma otta püpüshirua jüpüla nüküjin juka wane kai'irua ounena wane julujana tū del Cuerpo Técnico de Recopilación y Análisis de Información (CTRAI)¹ emüin eere pia otta tū püpüshikalirua, jüpüla nirajain tū eka.

Jüpüla tū wopu akalijiaka waima wayuu, tū UNP ainruijatü wane outkajawa (juluu wane mma) jüpüla atüjanüin au tū kasa mojusu eeka jüpüla mülian atüma otta akumaja jukuaipa aimaja eka anain námuin.

Sooto pain muinka nojolule pirajerüin nojolerü ayatüin tū ainaka, müsüse jeijain jüküjin jupushuale tū asakitnaka.

Akuipa 5. Erajaya tū achikika

Tū pütchi nukotchijakai chi ayatakai juluu CTRAI nerajain piamasü comité julujutu UNP, jüpüla naküjin wane pütchi jüchiki.

Jüpüla tū wopu ainmajika wane wayuu:

1. Comité palajanaka: tū Grupo de Valoración Preliminar (GVP) nerajain otta naküjin kasainjatün nainrui.

2. Comité juchikejaka: tū Comité de Evaluación del Riesgo y Recomendación de Medidas (CERREM) otta tū Comité Especial nerajain otta naküjin nümuin chi jülaülakai UNP tū jukuaipa aimajia ainjunajatka.

Jüpüla tū wopu ainmajia waima wayuu

1. Jüpülapüna comité: tū UNP jenajain waima entidad einjanika asoutuin juluu tū wopuka ainmajika waima wayuu.

2. Comité piama: tū CERREM kottaka jirajian otta natujain au kasainjatün jukuaipa tū aimajika.

Tū jukuaipaka aimajia esuu jüpüla juwanajänün jütüma ne tū CERREM, müinka juwanaje jukuaipa tū alataka numuin wane wayuu.

Tū CERREM kottaka akujerü jumuin püpüshi, kakaka pia, grupo étnico otta jümüin Dirección de Derechos Humanos jümüinka Ministerio de Interior, tū kasa jüpüla erajia jau tū jukuaipaka ainmajia.

Muinka tū juujutu ordinariole jia, nojole erü eitanüin tū jükuiapaka ainmajia.

Jukuaipa 6. Jittaya tü jukuaipaka ainmaja

Chi jülaülakai UNP naunrüinjatü julupuna wane acto administrativo, tü akuaipa ainmaja namajalaka na comité. Tü pütchikaanterü pilamün otta julupuna correo electrónico eitawushika.

Jüchikeje, wane akalijüi ashajajechi püma otta tü püpüshika jüpüla jittanün tü aimajiaka.

Sooto pain pashajerün ü acto administrativo, juluu tia aküjnüsü müin tü eitanajatka jüpüla aimajia otta jerain kai, tüya nojotsu wanepianjatün, ejeruu muinka muliale jia otta jujutu jiale tü extraordinario otta extremo.

Müinka japünüire tü acto administrativo pümüin, jiasa nojolule enajünün jüpüla eitawa tü aimajaka, puuna emün jipia UNP ee pejin pünain otta penaja juluu tü maliasatka 01 8000 118 228.

Jukuaipa 7. Jirajaya juchukuwaya

Tü jujutuka otta jüminka püpüshi, kakaka pia otta tü grupo étnico erajanüsü juchukuwaya wänawai jüpüla jüyaka, esü jüpüla jüpülapünain, muinka juwetüle jomüin kasachiki.

Muinka wana jirajanün juchukuwaya, tü UNP jüntüle juka tü riesgo extraordinario otta extremo juwanajain jukuaipa junain ordinario jükerü pümüin, jümün püpüshii, kakaka pia otta grupo étnico jüka jalajain tü jukuaipaka ainmaja jümün.

¿kasa alataka müinka toulale tü ainmajiaka otta ayatatale einrakünün tou?

Painrüinjatka jia puttirün tü wopuka juchukuwaya.

¿kasa tainrüinjatka müinka taimajünale otta müsia eere wane eirakünün tou jeketü?

Ainrúnajatin wanee akuja juchiki otta aluwatawa jiyakuaya tü documento de identificación emuin tü jipiaka UNP otta juluu correo electrónico correspondencia@unp.gov.co.

Iisale jüchiki. Jüküja jümün UNP junain anashatain, aküjnün joujatün, jamakuaipaluin otta jalajatün jia. Jutuma tü majushika erajanerü juchukuwaya tü püchiküka.

C.

¿Kasa nainrüinjatka na akalijushikana jütüma tü ainmajünaka?

Na akalijushikana jütüma ainmaja wane wayuu otta ainmaja waima wayuu nainrüinjatka jia:

- ✓ Jaa müinjani jümüin tü jümaka tü UNP otta na aimajakana wayuu.
- ✓ Nojoluin napain wane aimajünaya jutuma wane natajannu wanaja ainmajünün jutuma UNP.
- ✓ Einjatüin namana tü japajalaka UNP jünain anain jüpüla nainamjia, anainjatüin japaya natutama otta jüpülainajtün nee nainamjia.
- ✓ Naküjüinjatüin achiki 24 horas jüpülapüna müinka nawarajale anuipüna julii noumain.
- ✓ Nojolüin nainrüin kasa eeka jüpüla alatüin kasa namüin.
- ✓ Naküjuin jümüin tü UNP eeka kasa latüin namüin, jümüin napüshi, kakaka naya otta grupo étnico.
- ✓ Naküjuin namüin na UNP müinka analé tü jukuaipa aimajia eitanaka.
- ✓ Nejettüin tü acta de compromiso wanaja jüntüin tü jukuapaka aimajia.
- ✓ Akuja jüchika muinka machikile, juwajünüle otta jumojujale tü apajushikalü otta nalejiruin ja jatappa tü aimajünaka.
- ✓ Akuja jümüin tü UNP tü kasa motka au piakai, pupushika, kakaka pia otta grupo étnico.
 - ✓ Aapa kasa junain tü achajawaka achikii.
 - ✓ Apawa tü akujushika jüpüla aimajirawa.
 - ✓ Koutuinjanuin juchikii tü kaluka naya mauilia

Jüluja pain jüka ein tü mojüka japaya tü jukuapaka ainmaja

- ✓ Noulain wane wayuu japain tü apushika müin jüpüla ainmajünün pia.
- ✓ Nojolere ein wayuu ainmajünin pia.
- ✓ Nainrüle kasa eka ein jüpüla alatüin kasa jutuma nümüin, jümüin napüshi, kakaka naya otta grupo étnico.
- ✓ Nojolüle napain tü aimajiaka nia
- ✓ Napüle jüpüla junuin tü aimajaka nia.
- ✓ Nojolüle napawein tü münaka nümüin jüpüla nainmajirain.
- ✓ Napale tü ainmajiaka nia jüpüla ainra kasa mojusu.
- ✓ Nuyulule nerü junain tü nainmajiaka.
- ✓ Numojüjale jüka nain tü nainmajiaka.
- ✓ Nümüle namüin na ainmajiaka nia nojolin jamajatüin namüin tü señales de tránsito.
- ✓ Nülejüin eere eirakünün nou jünain nojolüin nüküjüin

Müinka mojule japaya tü ainmajiaka ouletnüsü

Asakiraa:

Epiapaa: Carrera 63 # 14 – 97 / Primer piso, Puente Aranda en Bogotá, D.C

Eessü süpüla pünalain kachuweerapunaa: www.unp.gov.co

Soukay: lunes a viernes de 8:00 a.m. a 5:00 p.m.

Enajaa: 01 8000 118 228